

Preventivní program školy

Školní rok 2019/2020

Vypracovala:

Mgr. Blanka Brožová

Obsah

1. ÚVOD	3
2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	3
3. VYTYČENÍ SOCIÁLNĚ NEGATIVNÍCH JEVŮ	4
4. CÍL	5
5. KOORDINACE PREVENTIVNÍCH AKTIVIT	5
6. VLASTNÍ PROGRAM	7
6.1. Úvodní schůzka	7
6.2. Analýza současného stavu	7
6.3. Tradice školy a školního prostředí	7
6.4. Vzdělávání pedagogů	8
6.5. Zdravý životní styl	8
6.6. Metody práce	8
6.7. Aktivity školy	8
6.8. Rodiče	14
6.9. Volnočasové aktivity	14
6.10. Řešení přestupků	14
6.11. Spolupráce s dalšími organizacemi	14
7. ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ	15
7.1. Co je a co není šikana	15
7.2. Prevence šikany	16
7.3. Jak poznáme, že by mohlo jít o šikanu?	16
7.4. Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu	18
7.5. Řešení pokročilé šikany - výbuch skupinového násilí	19
7.6. Šikana zaměřená na učitele - jak ji předcházet a řešit	19
8. ZÁVĚR	21
PŘÍLOHA č.1– nabízené zájmové kroužky pro školní rok 2017-2018.....	22
PŘÍLOHA č. 2 – důležité kontakty.....	23

1. ÚVOD

Základní škola je místem, kde se setkává velké množství dětí vybavených různými životními postoji a názory. Každé z nich je originál, každé vyrůstá v odlišných podmínkách a disponuje jedinečnou životní zkušeností, přičemž škola by měla být místem, jež mu nabídne přátelské a podnětné prostředí, které jej bude vhodně motivovat a připravovat pro budoucí život.

Současná doba klade vysoké nároky na všechny a děti nejsou výjimkou. Již ve velmi nízkém věku se setkávají s návykovými látkami, zejména alkoholem a nikotinem; zdrojem problémů ale bývá i nezvládnuté či nevhodné chování k autoritám a k sobě navzájem. Mnohé z toho může být zapříčiněno ne vždy zcela funkčním rodinným zázemím, často jde ale prostě o přirozený projev nejistoty dítěte, které se snaží nějak zorientovat ve světě a najít si v něm své místo. Škola by v této souvislosti měla být prostředím, ve kterém je dětem kromě předávání poznatků a vědomostí umožněno také hledat cestu k sobě samým a k ostatním lidem, měla by je upozorňovat na možné nástrahy a přivést je k přemýšlení o důsledcích a souvislostech vlastního chování a jednání.

2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Naši školu navštěvuje ve školním roce 2019/2020 **267** žáků, kteří jsou převážně z Trutnova-Poříčí, dalších městských čtvrtí a přilehlých obcí. Výuka je organizována do devíti ročníků; v letošním školním roce má škola čtrnáct tříd; na 1. stupni osm tříd (z toho dvě třídy Montessori) a na 2. stupni tříd šest.

Školní prostory se nachází ve dvou budovách. V bezprostřední blízkosti školy (na školním dvoře) dále nalezneme školní jídelnu. Ve vedlejší budově sídlí 1.A - běžná třída a 1.M - třída Montessori, 2.A - běžná třída a 2.M - třída Montessori, 4.B a družina. V hlavní budově se potom nacházejí ostatní třídy a odborné učebny. Všechny třídy jsou vybaveny víceúčelovými tabulemi a téměř ve všech učebnách mají vyučující k dispozici dataprojektor či interaktivní tabuli. Škola dlouhodobě využívá na obou stupních interaktivní výukové materiály od nakladatelství Fraus (učebnice, pracovní sešity, příručky učitele) či od jiných nakladatelů (TakTik, Prodos aj.). V minulých letech vyvrcholily práce na vylepšování funkčnosti i estetického vzhledu jednotlivých školních budov zvenčí i zevnitř. Největší a nejviditelnější změny se dočkala hlavní již historická budova, která dostala novou fasádu a viditelné označení. Další stavební práce pokračují i letos. Zejména se jedná o spojovací krček budovy 2. stupně s jídelnou, dále budování nové multifunkční učebny v prostorách tanečního sálu a kompletní rekonstrukce učebny Fy/Ch. S hlavní budovou je propojena tělocvična a nově zřizovaná multifunkční učebna (bývalý taneční sál). Škola disponuje i dvěma zahradami, které patří k hlavní a vedlejší budově. V areálu u hlavní budovy bylo postaveno hřiště na plážový volejbal, fotbal a korfbal. Součástí této zahrady je i skleník, který slouží rovněž pro výuku pracovních činností. Dále zde byla instalována malá venkovní posilovna. Na druhé školní zahradě je ukotveno několik herních prvků, které využívají především děti navštěvující školní družinu ke svému pobavení i relaxaci, ale též žáci montessoriho vzdělávacího systému, který u nás paralelně funguje s výukou v běžných třídách již druhým rokem.

3. VYTYČENÍ SOCIÁLNĚ NEGATIVNÍCH JEVŮ

Svou pozornost pravidelně zaměřujeme na co nejširší spektrum sociálně negativních jevů, neboť se domníváme, že prevence či případný včasný zákrok může zmírnit nebo dokonce anulovat jejich nepříznivé důsledky.

K sociálně negativním jevům patří především:

- asociální chování – intolerance, agresivita, ostrakismus, šikana, vandalismus, rasismus, xenofobie
- užívání návykových látek - především kouření, pití alkoholických nápojů, popř. užívání drog
- bezdůvodné absence
- rizikové sexuální chování
- sebepoškozování
- poruchy příjmu potravy
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě
- negativní působení sekt a náboženských hnutí

Prevenici sociálně patologických jevů je možné rozdělit na primární (předchůdnou) a sekundární (následnou).

primární prevence:

- osobnostní rozvoj žáků směrem k budování sebeúcty, sebedůvěry a vlastní zodpovědnosti za své skutky
- vytváření podnětného sociálního klimatu školy, otevřených vztahů, budování důvěry v pracovníky školy
- usměrňování žáků ke zdravému životnímu stylu spojenému se zdravou výživou, sportem, aktivitou a smysluplnou zájmovou činností

sekundární prevence:

- včasné odhalování projevů asociálního chování
- podchycení užívání návykových látek
- důsledné sledování absence žáků
- včasné rozpoznání zanedbávání, zneužívání a týrání dětí, domácího násilí

Přirozenou součástí sekundární prevence by mělo být vyvození odpovídajících důsledků z nežádoucího chování žáků.

4. CÍL

Dlouhodobým cílem minimálního preventivního programu na naší škole je zvýšit odolnost dětí a mládeže vůči sociálně patologickým jevům a snížit rizika, která ohrožují zdravý osobnostní a sociální vývoj mladé generace. Výsledkem výchovně vzdělávacího působení by mělo být dítě odpovědné za vlastní chování a se způsoby života přiměřenými jeho věku.

Za hlavní téma letošního preventivního programu **jsme zvolili užívání návykových látek – drog obecně**, přičemž nezapomínáme na další rizikové jevy z oblasti sociální patologie. Body, který se budeme věnovat:

- drogy v historii
- co považujeme za drogu
- dělení drog (dle původu, legality, účinku, způsobu užití, nebezpečnosti atd.)
- důvody, proč lidé užívají drogy
- drogy a zákon
- reakce těla na drogu s vysokou mírou tolerance
- co člověk s drogou riskuje/ztrácí/získá
- jak vypadá život s drogou
- abstinční syndrom
- skutečné příběhy lidí závislých na drogách
- trestná činnost spojená s užíváním drog
- tabakismus
- alkoholismus
- pravda o marihuaně
- zneužívání léků

5. KOORDINACE PREVENTIVNÍCH AKTIVIT

Usilujeme o to, aby školní aktivity byly prováděny ve spolupráci s rodiči. Ke konkrétní komunikaci s nimi využíváme především zápisy do žákovských knížek (tištěných i elektronických – aplikace Bakaláři/Komens), telefonické spojení, osobní jednání, třídní schůzky, e-mailovou korespondenci a webové stránky naší školy. Žákům se snažíme poskytnout možnost sdělit důvěrně svá přání, své potřeby a obracet se na nás s dotazy. K tomuto účelu byla zřízena schránka důvěry, která žákům umožňuje anonymně oslovit učitele se svými dotazy. Schránka je pravidelně kontrolována metodikem prevence či vedením školy a odpovědi jsou písemně zodpovídány a vyvěšovány na nástěnce. Žáci mohou samozřejmě v případě jakéhokoli problému kdykoliv oslovit některého z pedagogických pracovníků či ostatních zaměstnanců.

Na realizaci preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí zaměstnanci školy.

Školní poradenské pracoviště (užší pracovní tým) tvoří:

Ředitel školy: Mgr. Zdeněk Švarc

- zodpovídá za sestavení a realizaci preventivního programu
- sleduje efektivitu prevence rizikového chování
- vytváří materiální, personální, časové a další podmínky pro realizaci preventivních aktivit
- svolává v případě potřeby výchovnou komisi

Školní metodička prevence: Mgr. Blanka Brožová

- sestavuje preventivní program a vyhodnocuje jeho realizaci za uplynulý školní rok
- mapuje výskyt, řeší a eviduje rizikové chování žáků
- zajišťuje preventivní aktivity pro žáky
- poskytuje materiály a informace k dané problematice
- spolupracuje s vedením školy, třídními učiteli, ostatními pracovníky školy, okresní metodičkou prevence, Městskou policií, Policií ČR a dalšími organizacemi a institucemi a odborníky

Výchovná poradkyně (též zástupce ředitele): Mgr. Iveta Šílová

- eviduje žáky s VPCH a VPU
- pomáhá při tvorbě IVP
- provádí kariérové poradenství
- spolupracuje s příslušnými organizacemi

Třídní učitelé:

- mapují vztahy žáků v třídním kolektivu
- jsou manažery třídního dění a preventivních aktivit
- případné problémy konzultují s výchovnou poradkyní nebo metodičkou prevence

6. VLASTNÍ PROGRAM

6.1. Úvodní schůzka

Pedagogičtí pracovníci budou seznámeni s preventivním programem školy nejpozději na čtvrtletní pedagogické radě. Rodiče budou o tomto programu informováni prostřednictvím třídních učitelů na čtvrtletních třídních schůzkách a preventivní program bude po dobu školního roku k nahlédnutí u školního metodika prevence nebo ve sborovně.

6.2. Analýza současného stavu

Opakovaně se mezi našimi žáky objevují jedinci, kteří přiznávají zkušenosti s občasným i častějším pitím alkoholických nápojů, též energy drinků, kouřením cigaret nebo také kouřením marihuany. V loňském šk. roce jsme dokonce řešili distribuci a prodej květenství i listů konopí setého u žáků 7. a 8. ročníku! Z dotazníkových šetření, z výpovědí samotných dětí nebo jejich vzájemného udání se dozvídáme o tom, že žáci naší školy se čím dál častěji setkávají s nějakou návykovou látkou. Jedni ji ojediněle vyzkoušeli a další ji užívají občas. Naše žáky ale zajímá i další spektrum návykových látek, a to jsou tzv. tvrdé drogy. Proto jsme se letos rozhodli, že se **v našem programu zaměříme na všechny drogy obecně**. V průběhu roku připomeneme samozřejmě i nelátkové závislosti s jejich riziky a další patologie. Abychom mohli zhodnotit úspěšnost našeho působení na žáky během roku, předložíme jim na začátku i na konci cílený dotazník k drogové problematice. Dotazníky vyhodnotíme a poté porovnáme.

K nejčastějším přestupkům na naší škole patří **intolerance** a s tím spojený **vulgarismus i agresivita** dětí, dále **záškoláctví** (někdy podporované či trpěné samotnými rodiči), poté **vandalismus** a též **projevy šikany** – převážně **ostrakismus**. Tyto přestupky se u nás opakují téměř každý školní rok. Proto se zaměříme kromě drog také na ně s důrazem na práva a povinnosti žáků, pravidla slušného chování a osobní bezpečí každého člověka. Při řešení problémů se vedení školy snaží vždy nejprve o navázání úzké spolupráce s příslušnými zákonnými zástupci a posléze s příslušnými institucemi i odborníky, je-li to nutné. Takto budeme postupovat i nadále.

6.3. Tradice školy a školního prostředí

Základní škola v místní části Trutnova Poříčí má mnohaletou tradici. Hlavní budova byla postavena již roku 1896 a vedlejší budova pak roku 1928. V posledních letech je škola postupně rekonstruována a modernizována, jak již bylo zmíněno v kapitole Charakteristika školy. Mnohé v cestě za zvelebením školy již bylo vykonáno. V roce 2016 jsme měli tu čest, oslavit na hlavní budově 120. výročí od jejího založení. U této příležitosti jsme připravili velmi úspěšnou veřejnou školní akademii, po třídách jsme sepsali vzkazy příštím generacím, uložili je do schránky tomu určené, schránku pak bezpečně a tajně uschovali. Rovněž jsme vydali almanach.

Každoročně na škole pořádáme různé kulturní a sportovní akce, přičemž některé z nich se už staly tradičními. Ohromný ohlas má u široké veřejnosti Den otevřených dveří, pořádaný již tradičně v předvánočním čase s bohatým kulturním programem, tematickou

výzdobou školy i tematicky zaměřenou výstavou. Nechybí hraní, soutěžení, experimentování, prezentace učeben a školních prostor, vzpomínání nad šk. kronikami ani adventní občerstvení. DOD se účastní stále více rodičů, bývalých učitelů, absolventů a přátel školy.

6.4. Vzdělávání pedagogů

Během roku mají pedagogové možnost přihlásit se individuálně na školení, semináře, workshopy aj., které tematicky souvisejí s jejich zaměřením. Svým pedagogům rovněž nabízíme účast na studijních jazykových pobytech. Pravidelně našim zaměstnancům umožňujeme vzdělávání i v jiných oblastech souvisejících s jejich profesním růstem.

6.5. Zdravý životní styl

Oblast zdravého životního stylu – výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa, pohybové aktivity - je u nás probírána dle osnov jednotlivých ročníků. Za příznivého počasí mají žáci během velké přestávky možnost, jít se provětrat a rozhýbat na školní zahradu, školní dvůr nebo si zahrát ping pong na chodbě před tělocvičnou. Jsme již několik let registrováni v projektu Recyklohraní, jehož podstatou je osvěta v problematice třídění a recyklace odpadů. Škola je rovněž dlouhodobě zapojena do projektů Ovoce do škol nebo Mléko do škol, kde mají všichni žáci možnost využít nabídky dotovaných mléčných výrobků, ovoce či zeleniny. Také spolupracujeme na projektu Skutečně zdravá škola, ve kterém si klademe za cíl, chutně a přitom mnohem zdravěji vařit v naší školní jídelně. Návyky zdravého vaření a stolování chceme postupně přenést do soukromého života žáků i jejich blízkých. K tomuto účelu pořádáme informativní schůzky pro rodiče s výživovým odborníkem a se zástupci školní kuchyně. V tomto duchu vedeme také výuku na téma zdravá výživa v hodinách Výchovy ke zdraví či při Pracovních činnostech – vaření ve školní kuchyňce.

6.6. Metody práce

Jako nejvhodnější metody práce v oblasti prevence se nám v předchozích školních letech osvědčily především: skupinová práce, situační vyučování, semináře, přednášky, diskusní fóra, třídnické hodiny, divadelní představení, výchovné koncerty aj. Třídní akce bývají mimo jiné pojímány jako příležitost k upevňování kolektivu.

6.7. Aktivity školy

A. Dlouhodobé cíle

- podporovat a rozvíjet osobnostní a sociální kompetence žáků – rozvíjet sociální dovednosti, vést žáky k odpovědnosti za své chování, uvědomění si důsledků svého jednání, pochopení pojmu sebeúcta
- posilovat komunikační dovednosti – zvyšovat schopnost řešit problémy, konflikty, adekvátně reagovat na stres, neúspěch, kritiku
- prohloubit informovanost žáků v oblasti jednotlivých typů rizikového chování
- budovat postoje k odmítání všech forem rizikového chování

- posilovat sebedůvěru a schopnost stát si za svými názory a přesvědčením
- snažit se snižovat u našich žáků projevy rizikového chování, které zaznamenáváme nejčastěji
- vést žáky ke zdravému životnímu stylu a k odpovědnosti za své zdraví
- vytvářet pozitivní sociální klima (ve třídě, v učitelském sboru i v celé škole)
- vést žáky ke smysluplnému využití volného času
- vytvořit fungující systém mezi školou, rodiči a žáky
- zajistit průběžné vzdělávání metodika prevence a dalších pedagogů v oblasti prevence rizikového chování

B. Jednorázové akce

- **příprava žáků na soutěže**

Školení v poskytování první pomoci a soutěž mladých zdravotníků

Příprava žáků na olympiády a různé vědomostní soutěže (Pythagoriáda, Matematický a přírodovědný klokan)

Příprava žáků na sportovní soutěže a sportovní talentové zkoušky

termín: úkol trvalý

odpovídá: všichni pedagogové

- **tematické dny a aktivity**

Den prevence

Zdravý životní styl

První pomoc

Program Hasík

Dopravní výchova

Průkaz cyklisty

Trestní odpovědnost – BPA M. Svatoňovice

Finanční gramotnost

Šikana

Kyberšikana

Internetová a počítačová bezpečnost

Zdravé sebevědomí

Zdravé zoubky

Kamarádství a přátelství

Normální je nekouřit

Prevence nemoci – ve spolupráci s VOŠZ a SZŠ Trutnov

Člověk známý, neznámý - ve spolupráci s VOŠZ a SZŠ Trutnov

Návštěva hvězdárny

Návštěva městské knihovny, muzea, archivu

Návštěva České televize

Návštěva Prahy a jejích památek

Návštěva kina Vesmír - zeměpisná promítání na různá témata, výchovné filmy

Návštěva divadla (společenské a kulturní centrum UFFO, Národní dům, anglické divadlo, divadlo jednoho herce.....)

Návštěva psího útulku

Mikulášská a vánoční besídka

Vlastivědné vycházky

Den Země (sázení stromků, čištění řeky Úpy...)

Návštěva ZOO (semináře, workshopy a brigády s prohlídkou)

Návštěva IQ Landie a IQ Parku v Liberci

Návštěva zábavních parků (Tongo, Mirakulum aj.)

Vítání jara

Večerní procházka vánočním Trutnovem

Vánoční a velikonoční výstavy

Předvánoční Den otevřených dveří

Vánoční slavnostní oběd s deváťáky

Vánoční večírek

Spaní ve škole

Výchovné koncerty a taneční představení

Poznáváme les

Sběr starého papíru, kartonu, nápojových plechovek, kaštanů a žaludů

Recyklohraní

Den otevřených dveří fy. Farmers

Volba povolání (exkurze do podniků a prezentace stř. škol a zaměstnavatelů)

Den dětí

Škola nanečisto

Vítání prvňáčků

Pasování na čtenáře

Rozlučka s absolventy (deváťáky)

Etické dílny

termín: úkol trvalý

odpovídá: všichni pedagogové

- **sportovní činnosti**

Plavecký výcvik

Lyžařský výcvik

Cykloturistický kurz

Vodácký kurz

Výcvik bruslení

Přespolní běh

Atletický čtyřboj

Basketbal

Vybíjená

Přehazovaná

Přebor ve šplhu

Fotbalový turnaj (Mc Donalds Cup, Novoroční turnaj)

Florbalový turnaj

Turnaj ve volejbalu

Turnaj ve stolním tenise

Olympiáda trutnovských škol

termín: úkol trvalý

odpovídá: všichni pedagogové

- **školní výlety, adaptační kurzy**

V rámci školních výletů se snažíme o formování třídního kolektivu, o vytvoření pocitu sounáležitosti a zodpovědnosti (společné aktivity, hry a soutěže), cílem je také rozvíjet u žáků fyzickou zdatnost a podněcovat touhu po poznání naší vlasti.

termín: hl. září, květen a červen; tematicky v průběhu školního roku

odpovídá: všichni pedagogové

C. Primární prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů

1. stupeň

Primární prevenci na 1. stupni má na starosti především třídní učitel. S jednotlivými tématy se děti setkávají převážně v prvouce, přírodovědě a vlastivědě.

1. třída

- osobní bezpečí
- základní zásady mezilidské komunikace
- vztahy v dětském kolektivu
- každý člověk je jiný
- základní hygienické návyky
- využití volného času
- rodina a rodinní příslušníci

2. třída

- lidské tělo
- zdraví a jeho ochrana
- režim dne
- vztahy mezi lidmi
- využívání volného času
- lidé kolem nás, multikulturní výchova

3. třída

- zdraví a jeho ochrana
- lidé kolem nás a multikulturní výchova
- zacházení s léky

4. třída

- správná životospráva, důsledky špatných návyků
- potravinová pyramida, jídelníček
- komunikace s cizími osobami

5. třída

- lidské tělo, odlišnost mezi pohlavími
- puberta, antikoncepce
- vztahy mezi kamarády
- nebezpečí drog

2. stupeň

Práce na druhém stupni je náročná na koordinaci - ideálně jde o to, aby byla probrána všechna témata, ale nedocházelo k jejich překrývání. S tématy z oblasti prevence se pracuje především v předmětech občanská výchova, výchova ke zdraví, přírodopis a tělesná výchova.

6. třída

- rodina a její funkce pro zdravý rozvoj jedince
- zdravý životní styl

7. třída

- mezilidské vztahy
- osobní bezpečí, šikana, sexuální násilí
- drogy a jejich dělení, účinek, prevence

8. třída

- rozvoj sebekognání a sebepojetí
- řešení problémů
- chování v krizových situacích, konflikty

- zdravý životní styl
- drogová problematika

9. třída

- sebevědomí, sebepojetí a rozvoj osobnosti
- zdravé sexuální chování, rodičovství

6.8. Rodiče

Na škole pracuje Rada školy složená ze zástupců z řad pedagogů, rodičů a městského úřadu. Další příležitostí pro setkání s rodiči jsou třídní schůzky, konané zpravidla třikrát do roka. Účast rodičů na těchto schůzkách bohužel nebývá taková, jaká by byla třeba (zvláště pak u problémových dětí) - v případě nutnosti musejí být rodiče takovýchto dětí k pohovoru s učitelem zvláště vyzváni. Podobný problém lze bohužel sledovat i na jiných školách různých stupňů. Všichni vyučující nabízejí (po předešlé domluvě) žákům i jejich rodičům možnost konzultovat své připomínky a problémy. Pro rodiče vycházejících žáků pořádá výchovná poradkyně setkání, na které jsou zváni i zástupci okolních středních škol. Veškeré informace k dění ve škole mohou rodiče sledovat na webových stránkách školy. Na zvláště významné události jsou rodiče upozorněni též v žakovských knížkách (papírových i elektronických – v aplikaci Bakaláři).

6.9. Volnočasové aktivity

Vedle skutečnosti, že žáci mají možnost navštěvovat zájmové kroužky pořádané jinými organizacemi v našem městě, nabízí také škola sama pestrou škálu zájmových útvarů nebo pedagogickou intervenci. Kroužky i intervence se realizují v prostorách školy – v prostředí žákům dobře známém (viz. příloha č.1).

6.10. Řešení přestupků

Přestupky jsou řešeny dle školního řádu i klasifikačního řádu školy, s nímž bývají všichni žáci seznámeni vždy na začátku školního roku. Zákonní zástupci žáků jsou o postihu přestupků neprodleně informováni a případně vyzváni k projednání. Řády jsou k dispozici elektronicky na webových stránkách školy i v tištěné podobě na organizační nástěnce v hlavní budově.

6.11. Spolupráce s dalšími organizacemi

Pedagogicko-psychologická poradna v Trutnově

ÚP Informační a poradenské centrum Trutnov

RIAPS Trutnov

OSPOD Trutnov

Pracoviště preventivně informační skupiny Policie ČR

SPC Varianta Trutnov

Nízkoprahové zařízení SHELTER Trutnov

Hasičský záchranný sbor Trutnov

VOŠZ a SZŠ Trutnov

Střední školy a odborná učiliště (SPŠ Trutnov, Gymnázium Úpice a Trutnov.....)

Probační a mediační služba

Kliničtí psychologové

7. ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí vyznačující se značnou zákeřností, neboť zůstává **často dlouho skrytá**. Pro šikanování je příznačná naprostá asymetrie sil, kdy **mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva**. Vzhledem k tomu, že šikana se přinejmenším v zárodečných fázích vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost.

Program je vypracován v souladu s Metodickým pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních čj. MSMT- 22294/2013-1 a je součástí školního Minimálního preventivního programu.

Cíl programu

1. snažit se vytvořit prostředí omezující vznik šikany
2. být ve střehu a odhalit počínající šikanu dřív, než se rozvine
3. vhodnými prostředky zamezit jejímu dalšímu trvání
4. podporovat pozitivní vzájemné vztahy - mezi samotnými žáky i mezi žáky a učiteli
5. vytvořit bezpečné prostředí pro žáky i zaměstnance školy a navodit pocit bezpečí a důvěry

7.1. Co je a co není šikana

Základní formy:

- fyzická šikana: bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí
- psychická šikana: nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování, kyberšikana

Hlavní rysy lze popsat následovně:

Jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je **cílené** vůči jedinci nebo skupině

- je obvykle **opakované**, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti **ohrožit, ponížit či zastrašit**
- **oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí**

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či ojedinělý konflikt

7.2. Prevence šikany

Každý pedagog je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy.

Je povinen zejména:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- jednat s dětmi jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity
- informovat děti i rodiče, na koho se obrátit při problémech- třídní učitel, vedení školy, výchovný poradce, schránka důvěry, linka důvěry...

Vedení školy zajistí:

- vzdělávání pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování
- dohled pracovníků školy nad žáky ve škole, zejména o přestávkách
- aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování
- doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování

7.3. Jak poznáme, že by mohlo jít o šikanu?

Příklady přímých znaků šikany:

- soustavné posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivá přezdívka na adresu určitého žáka
- jednostranné vyžadování věcných či peněžních darů
- jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“ či „otroka“
- často opakované pošťuchování, strkání, údery, poškozování věcí, které žák neoplácí. Někdy je oběť dohnána až k projevům zoufalství

- na žáka je vyvíjen nátlak k vykonávání nemorálních až trestných činů

Příklady nepřímých znaků šikany:

- (potenciálně šikanovaný) žák se o přestávkách zdržuje stranou od ostatních, nemá kamarády
- přestávky tráví v bezpečné blízkosti učitelů nebo mimo třídu
- vymýšlí si záminky, aby nemusel být ve třídě
- jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje, nesoustředí se na učení
- má často poškozené nebo rozházené věci
- často postrádá nějaké své věci (věci se mu „záhadně“ ztrácí, ve třídě, v šatně...)
- při týmových sportech i dalších aktivitách bývá volen mezi posledními
- působí smutně, stísněně
- často chybí z nejasných důvodů, nevolnost, bolení hlavy...
- má-li promluvit před třídou, je nejistý a ustrašený
- má nečistý nebo poškozený oděv
- má modřiny, škrábance či jiná poranění, která nedovede vysvětlit
- mění svou pravidelnou cestu do školy či ze školy a značně ji prodlužuje

Stádia šikanování

1. stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3. stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

4. stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů

„virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které lze pro přehlednost označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva víceméně žádná.

7.4. Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu

1. Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy.
2. Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, výchovnému poradci, konzultovat další postup.
3. Mezi čtyřma očima vyslechnout svědky, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou. Je zejména důležité získat odpovědi na následující otázky:
 - **Kdo** je obětí, popřípadě **kolik** obětí je?
 - Kdo je agresorem, **kolik** agresorů je. Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?
 - **Co, kdy, kde, a jak** dělali agresori obětem?
 - K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?
4. Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o pomoc.
5. Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. **NIKDY** neřešit problém před celou třídou!
6. Zajistit ochranu oběti šikany.
7. Teprve nyní vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou. **NIKDY** konfrontace obětí a agresorů! Vytipovat nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
8. Na základě shromážděných informací vedení školy posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti /stupně 1-3 počáteční šikana, 4-5 šikana v pokročilém stádiu/, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální, závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jedná o první případ či recidivu.
9. Individuálně pozvat rodiče agresorů. Seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření, (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení orgánům sociálně právní ochrany dítěte a Policii ČR.
10. Individuálně pozvat rodiče obětí šikany. Seznámit je se situací, domluvit se na opatřeních (terapie, osobnostní výcvik...)

11. Rozebrat situace ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Třidu i nadále pozorně sledovat.
12. Pokud se situace řeší odchodem některých žáků, **měl by odejít agresor, nikoli oběť!**

7.5. Řešení pokročilé šikany - výbuch skupinového násilí

Jednat rázně, **okamžitě zajistit ochranu oběti a izolovat agresory** (i vzájemně - kvůli možnosti domluvit si křivou výpověď), neprodleně celou věc oznámit vedení školy a Policii ČR.

7.6. Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a řešit

1. Týká se všech členů školy. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy i zřizovatel. Nesmí být chápána jako individuální záležitost konkrétního pedagoga, již si má vyřešit sám.
2. **Specifikum:** žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.
3. Nejčastěji se odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, ale i mimo školu (veřejné prostory, bydliště pedagoga nebo kyberprostor).
4. Šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který zná dobře svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Šikanovaný pedagog díky pocitům selhání a studu se často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy.... Škola připraví **krizový plán**. S krizovým plánem šikany učitele budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

5. Prevence šikany zaměřené na učitele

- Celoškolní přístup, dobré sociální klima, připuštění rizika výskytu šikany ve škole a otevřené odmítání takového chování.
- Podpora od vedení školy a ocenění práce učitelů.
- Sestavený krizový plán s pokynem komu oznámení o šikaně podat.
- Učitel nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě, na nevoli reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a plynule používá stanovené důsledky jejich nerespektování, vyhýbá se řešení konfliktu i konfrontování před celou třídou, vyhýbá se konfrontačnímu tónu a snaží se o řešení soukromou konzultací.
- Pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, dává jim na výběr, činí výuku zajímavou, propojuje výuku s praxí a potřebami žáků, vykládá srozumitelně a rozumně pracuje s obtížným učivem.

- Učitel očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
- Učitel neponižuje a nezesměšňuje žáka před třídou, při hodnocení zachovává žákovu důstojnost.
- Pedagog si všímá změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- Problémy řeší ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.
- Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je, podporuje spolupráci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák cítí přijatý.

6. Řešení šikany zaměřené na učitele

- Žáky šikanovaný pedagog je v pozici oběti, která by měla vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že si šikanu bude oběť schopna řešit sama. Škola by neměla tuto skutečnost očekávat ani vyžadovat. Je naopak zapotřebí, aby své pracovníky podporovala k vyhledání pomoci, zajistila jim bezpečí a řešila vzniklou situaci se všemi, koho se to týká (žáci, rodiče, ostatní pedagogové).
- Připravený školní krizový plán bude mít jasně vymezeno, jak se bude při projevech šikany postupovat, jakou roli a jaké možnosti řešení má sám šikanovaný pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod.. Plán musí též obsahovat pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.
- Učitel bezprostředně ohrožený žákem/žáky se řídí krizovým plánem školy. Pokud plán nedostačuje, zajistí si učitel pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc atd.) a požádá jiného kolegu či vedení školy o zajištění dohledu ve třídě, případně o izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky, je-li to nutné.
- Je nutné pochopit, že akt šikany je traumatický (bolestný) zážitek jak pro oběť/učitele, tak i pro svědky (kolegy či žáky). Je proto důležité nechat si čas na jeho zpracování (šok), neobviňovat se, vyhledat sociální podporu kolegů, přátel, rodiny; sledovat znaky stresu, jež mohou přijít i později (př. poruchy spánku a pozornosti, úzkost, přecitlivělost, nechutenství či obžerství), a popřípadě vyhledat odbornou pomoc.
- Šikana učitele bývá spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posudek sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví řešení.
- Pro třídu, kde šikana probíhala, zajistí škola intervenční program (program selektivní nebo indikované prevence) k řešení šikany, aby se opět nastolilo třídní bezpečí.
- Škola musí po řešené šikaně zkontrolovat mechanismy a postupy krizového plánu a v případě potřeby plán upravit pro podobné budoucí situace.
- Není-li pedagog/oběť s řešením situace ze strany vedení školy spokojený, může se obrátit na inspektorát práce.

8. ZÁVĚR

Preventivní program školy je zpracován v souladu s těmito dokumenty:

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologický jevů a mládeže **č.j. MSMT-14 514/2000-51.**
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027.
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních **č.j. MSMT - 22294/2013-1.**
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihování záškoláctví **č.j. MSMT-10 194/2002-14.**
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance **č.j. MSMT - 14 423/99-22.**
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policí ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané **č.j. MSMT - 25 884/2003-24.**
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže **č.j. MSMT - 21291/2010-28.**
- Pomůcka k nově zakotveným právům a povinnostem pedagogických pracovníků a k povinnému vyloučení žáka nebo studenta.
- Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních **č.j. MSMT - 21149/2016.**
- Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků **č.j. MSMT-43301-2013.**

PŘÍLOHA č.1 – nabízené zájmové kroužky pro školní rok 2019-2020**Zájmové kroužky****Školní rok 2019/20****Základní škola, Trutnov 3, Náchodská 18****N A B Í D K A**

Č.	Název kroužku	Vedoucí	Třída	Den a čas	Cena	Poznámka
1.	FLORBAL	Šárka Gregorová	2. -3. tř.	Středa - 13.30 - 14.15	300,-/pololetí	dívky+chlapci
2.	FLORBAL	Šárka Gregorová	4. - 5. tř.	Středa - 14.30 - 15.30	300,-/pololetí	dívky+chlapci
3.	FLORBAL	Karel Šiling	6. -7. tř.	Pondělí - 13.45 - 15.00	400,-/pololetí	
3.	FLORBAL	Karel Šiling	8. - 9. tř.	Čtvrtek - 13.45 - 15.00	400,-/pololetí	
4.	KOPANÁ	Karel Šiling	1. - 5. tř.	Úterý - 13:30 - 14.20	300,-/pololetí	
5.	TERARISTIKA	Jana Mervartová	1. - 9. tř.	Úterý - 13:45 - 14.30	300,-/pololetí	
6.	PŘÍRODOVĚDA	B. Brožová, A. Linhartová	6. - 9. tř.	dle domluvy	zdarma 1. pol.	projekt SZŠ
7.	PŘÍPRAVA NA PŘÍJÍMAČKY - ČJ	Eva Peterová	9. tř.		800,-/šk. rok	
8.	PŘÍPRAVA NA PŘÍJÍMAČKY - M	Karel Šiling	9. tř.		800,-/šk. rok	
9.	DOUČOVÁNÍ - Čj	Eva Peterová	6. -9. tř.		zdarma	Šablony II
10.	DOUČOVÁNÍ - M	K. Šiling, A. Linhartová	6. -9. tř.	dle domluvy	zdarma	Šablony II
11.	STOLNÍ TENIS	Ondřej Golík	4. - 9. tř.	Úterý / Čtvrtek 16.00 - 18.00		Oddíl ST

PŘÍLOHA č. 2 – důležité kontakty

Pedagogicko psychologická poradna Královéhradeckého kraje

(školské poradenské zařízení)

Na Okrouhlíku 1371/30, 500 02 Hradec Králové, pracoviště Horská 5, 541 01 Trutnov

Kontakt: 605 814 887, 499 813 080, info@ppptrutnov.cz

Speciálně pedagogické centrum Trutnov

Lesnická 8 , 541 01 Trutnov

Kontakt: 499 941 054, 724 885 932, sms.trutnov@volny.cz

Studijní centrum BASIC

Hradební 12, 541 01 Trutnov

Kontakt: 602 146 888, trutnov@basic.cz

Městská Policie Trutnov

Slovanské náměstí 165, 541 16 Trutnov

Mgr. Jan Bábik, koordinátor prevence kriminality

Kontakt: 735 762 817, 499 803 296, babik@trutnov.cz

Policie ČR, ÚO Trutnov

Roty Nazdar 497, 541 11 Trutnov

nprap.. Lukáš Vincenc, oddělení tisku a prevence

Kontakt: 725 885 985, 974 539 207, krph.tisk.tu@pcr.cz

Úřad práce Trutnov

Horská 5, 541 01 Trutnov

Kontakt: 950 168 400, Vaclav.Stanek@uradprace.cz

Bc. Petra Hašková, vedoucí oddělení poradenství a dalšího vzdělávání

Horská 5, Trutnov 541 01

Kontakt: 950 168 450, Petra.Haskova@uradprace.cz

RIAPS (Regionální Institut Ambulantních Psychosociálních Služeb) Trutnov

Procházková 818, 541 01 Trutnov

Kontakt: 499 814 890, 731 441 264, riaps@riaps.cz

NZDM SHELTER RIAPS Trutnov - **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež SHELTER**

Kontakt: 731 441 268, 499 397 771, shelter@riaps.cz

RIAPS Trutnov - Kontaktní centrum

Kontakt: 499 828 144, 731 441 267, kcentrum@riaps.cz, harm.reduction@riaps.cz

Kontakt na terénní služby: tel. 731 441 269

SVP Trutnov Varianta

Mládežnická 536, 541 02 Trutnov

Kontakt: 731 389 631 (na sociální pracovníci), svp.varianta@seznam.cz

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR, středisko Trutnov

Horská 5, 541 01 Trutnov

Kontakt: 778 496 815, kvesela@pms.justice.cz

KLINIČTÍ PSYCHOLOGOVÉ TRUTNOV:

PhDr. Lenka Hübllová, klinický psycholog, dětský psycholog

Na struze 30, 541 01 Trutnov

Kontakt: 499 816 696, 603 717 765, hublova.lenka@gmail.com

Mgr. Klára Borůvková, klinický psycholog, dětský psycholog

Na struze 30, 541 01 Trutnov

Kontakt: 603 814 396, klara.boruvkova@gmail.cz

PhDr. Eva Jirásková, klinický psycholog

U Nemocnice 83, 541 01 Trutnov

Kontakt: 499 812 445

Mgr. Vladimír Weiss, klinický psycholog

Hornická 461, 541 01 Trutnov

Kontakt: 731 441 300

Mgr. Jana Cozlová, klinický psycholog

Na Struze 30, 541 01 Trutnov

Kontakt: 774 930 092, cozlova@tiscali.cz

Mgr. Eva Čapková, klinický psycholog

U Nemocnice 83, 541 01 Trutnov

Kontakt: 499 812 445

Oblastní Charita Trutnov

Martina Vágner Dostálová, vedoucí zařízení

Dřevařská 332, Trutnov, 541 03

Kontakt: 737 333 665, charita@tu.hk.caritas.cz

MAJÁK - centrum pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči

Alena Kážová, DiS., vedoucí služby, sociální pracovnice

Školní 13, Trutnov 541 01 (rohová budova ZUŠ ve 2. patře)

Kontakt: 739 327 570, majak@tu.hk.caritas.cz

ZVONEK pro rodinu - sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Bc. Alena Řezníčková, DiS., vedoucí služby, sociální pracovnice

Školní 13, Trutnov 541 01 (rohová budova ZUŠ ve 2. patře)

Kontakt: 736 511 527, zvonek@tu.hk.caritas.cz